KONFERENSIYA

"JIZZAX VILOYATI IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHINING ASOSIY YO'NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR"

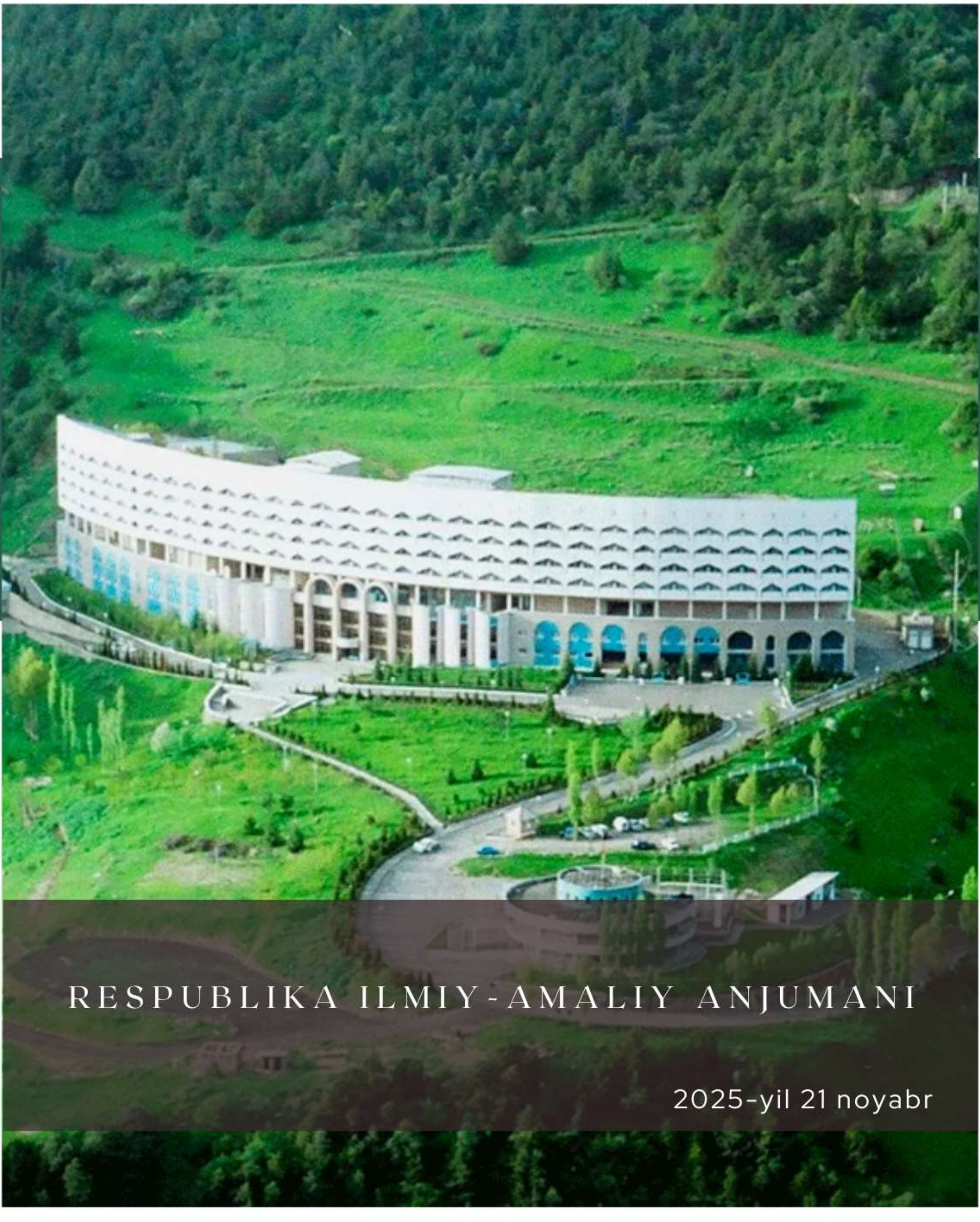

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2025-yil 21 noyabr

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

JIZZAX VILOYATI IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHINING ASOSIY YO‘NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR

mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

(2025-yil 21-22-noyabr)

JIZZAX-2025

Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrasi, 2025-yil 21-22-noyabr. 557-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., т.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

raqamli texnologiyalar, xalqaro sifat standartlari va xodimlar malakasini oshirishga qaratilgan strategiyalar muhim o‘rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. M.Amonboyev, A.N. Samadov, Sh.S. Sayfutdinov, F.N.Xalimova. Turizm marketingi. Darslik. – T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2021. 35–37 b.
2. M.Z. Nurfayziyeva. Turizm marketingi. Darslik. – T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2019. 196–208 b.
3. “Mamlakatimizda turizm sohasini istiqbolda rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillar tahlili. ” Yuldasheva, D. (2024). Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot, 2(8), bet 45–59.
4. “Turizm sohasida xizmatlar sifatiga ta’sir etuvchi omillarning sabab-oqibat bog’lanishlari tahlili.” Yulchiyev, A. O., & G’ofurov, J. Q. (2023). Yangi O‘zbekiston Talabalari Axborotnomasi 29.07.2023 1-4b www. in-academy.uz
5. Tuychieva N., Saitov S. Bank resources in the modernization of the economy //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 41-52.
6. Xaydarov B. RIVOJLANGAN DAVLATLARDA ICHKI AUDIT VA UNI IQTISODIYOTIDA QO’LLASH IMKONIYATLARI //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 87-97.
7. Saitov S., Karimqulova O. O ‘ZBEKISTON RAQAMLI IQTISODIYOTIDA BANKLARNING ROLI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 132-138.
8. Khaydarov B., Tuychieva N. INNOVATIVE TEACHING METHODS FOR COMPUTER SCIENCE AND EDUCATIONAL ROBOTICS //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 14-19.
9. Saitov S., To‘rabekov O. O ‘ZBEKISTONNING JAHON BOZORIGA KIRIB BORISHDAGI MUAMMOLARI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 238-245.

GLOBAL INNOVATION INDEX (GII) DOIRASIDA O‘ZBEKISTONNING INNOVATSION RIVOJLANISHI: SO‘NGGI YILLAR TAHLILI, MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Eshonqulov Raxmatillojon Alijon o‘g‘li, Shakarboyev Abduxoliq O‘tkir o‘g‘li
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston milliy universiteti Iqtisodiyot tarmoqlar va sohalar bo‘yicha III bosqich 133-23 guruh talabalari

Kirish. Global Innovation Index (GII) — bu dunyoning 130 dan ortiq iqtisodiyotlarini ularning innovatsion salohiyati va natijalari asosida baholovchi xalqaro reyting tizimi bo‘lib, Jahon Intellektual Mulk Tashkiloti (WIPO) tomonidan ishlab chiqiladi. Indeksning maqsadi — har bir davlatning innovatsion infratuzilmasini, tadqiqot va ishlanmalar salohiyatini, kreativ industriyalar

rivojlanishini hamda texnologik salohiyatini kompleks ko‘rsatkichlar asosida tahlil qilishdir.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston innovatsion rivojlanishni milliy iqtisodiyotning ustuvor yo‘nalishiga aylantirib, GII reytingida o‘z o‘rnini yaxshilash bo‘yicha sezilarli natijalarga erishdi. Ushbu maqolada global innovatsion indikatorlar mazmuni, O‘zbekistonning 2020–2024 yillardagi o‘rinlari, yuqori pog‘onalarga erishgan tarmoqlar va mavjud muammolar hamda yechimlar yoritiladi.

1. Global Innovation Index indikatorlari. GII umumiy hisobda 80 dan ortiq indikatorlar asosida shakllanadi. Ular ikki yirik blokka — Innovation Input (kiritmalar) va Innovation Output (chiqishlar)ga bo‘linadi.

1.1. Innovation Input – Innovatsion resurslar va imkoniyatlar**.** Bu bo‘lim innovatsiyani yaratish uchun zarur bo‘lgan infratuzilma, ta’lim, bozor muhiti va biznes salohiyatini aks ettiradi. U besh poydevordan iborat:

1) Institutions (Institutsional muhit)**.** Davlat boshqaruvi sifati, qonun ustuvorligi, tartibga solish tizimi, biznes uchun siyosiy barqarorlik kabi omillarni o‘z ichiga oladi. Bu faktor davlatning investitsiya jozibadorligini belgilaydi.

2) Human capital & Research (Inson kapitali va ilmiy tadqiqotlar). Ta’limga ajratilgan mablag‘, ilmiy xodimlar soni, STEM sohasidagi bitiruvchilar, R&D xarajatlari va universitetlar faoliyati baholanadi.

3) Infrastructure (Infratuzilma). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, transport-logistika tizimi, ekologik barqaror infratuzilma kabi ko‘rsatkichlarni o‘z ichiga oladi.

4) Market sophistication (Bozor rivojlanganligi). Kreditlar, investitsiyalar, fond bozori, venchur kapital bozori rivojlanishi va iqtisodiy tarqoqlik darajasi baholanadi.

5) Business sophistication (Biznes rivoji). Biznes sektori innovatsiyani qanchalik qo‘llab-quvvatlayotgani, bilimga asoslangan ishchi kuchi, universitet-industriya hamkorligi, klasterlar rivoji va bilimlarni o‘zlashtirish jarayonlari baholanadi.1.2. Innovation Output – Innovatsion natijalar

6) Knowledge & Technology Outputs

Patentlar, yuqori texnologiyali ishlab chiqarish, eksport, mehnat unumdorligi o‘sishi va texnologik murakkablik darajasi baholanadi.

7) Creative Outputs

Kreativ xizmatlar va tovarlar eksporti, brend qiymati, intellektual mulk obyektlari, raqamli kontent yaratish salohiyati kabi ko‘rsatkichlar kiradi.

2. O‘zbekistonning GII reytingidagi o‘rni (2020–2024)

Uzbekistan ranking in the Global Innovation Index ma’lumotlariga ko‘ra, O‘zbekiston so‘nggi besh yilda innovatsion rivojlanish bo‘yicha sezilarli natijalar ko‘rsatdi:

Yil O‘rin

1. 2020 yilda 93
2. 2021 yilda 86
3. 2022 yilda 82
4. 2023 yilda 82
5. 2024 yilda 83

O‘zbekiston 2020–2024 yillarda GII reytingida 10 pog‘onaga ko‘tarilgan. 2024 yilda mamlakat 133 ta davlat ichida 83-o‘rinni egalladi va o‘z daromad guruhi bo‘lgan quyi-o‘rta daromadli iqtisodiyotlar orasida 10-o‘rinda qayd etildi.

3. O‘zbekiston yuqori pog‘onalarga ega bo‘lgan tarmoqlar

GII 2024 ma’lumotlariga ko‘ra, O‘zbekiston bir qator yo‘nalishlarda yaqqol o‘sish ko‘rsatmoqda:

3.1. Institutlar (62-o‘rin) – eng kuchli poydevor

Tadbirkorlik siyosati va madaniyati – 4-o‘rin

Biznes uchun siyosiy barqarorlik – 20-o‘rin

Bu ko‘rsatkichlar mamlakatda biznes yuritishga qulay muhit shakllanayotganini ko‘rsatadi.

3.2. Infratuzilma (70-o‘rin)

Raqamli davlat xizmatlari – 57-o‘rin

E-participation – 55-o‘rin

Raqamli xizmatlar soni va sifati sezilarli oshgan.

3.3. Biznes sophistication (71-o‘rin)

Klasterlar rivoji – 30-o‘rin

Universitet–industriya hamkorligi – 37-o‘rin Bu esa innovatsion loyihalar va texnoparklar faoliyatining kengayayotganini ko‘rsatadi.

3.4. Bilim va texnologiya ta’siri

Mehnat unumdorligi o‘sishi – 7-o‘rin

STEM bitiruvchilar ulushi – 12-o‘rin

Utility models – 14-o‘rin

Texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish jarayonlari sezilarli faollashgan.

4. Asosiy muammolar va mavjud kamchiliklar

GII 2024 hisobotida O‘zbekiston uchun bir qator zaif indikatorlar qayd etilgan.

4.1. Ilmiy faoliyat ko‘rsatkichlari past

Ilmiy maqolalar soni – 116-o‘rin

H-index – 111-o‘rin

Bu ilmiy tadqiqotlarning global standartlarga mos emasligini bildiradi

4.2. R&D investitsiyalari yetarli emas

R&D xarajatlari atigi 0.16% YAIM – 94-o‘rin

Ko‘rsatkich rivojlanayotgan davlatlar o‘rtacha ko‘rsatkichidan past natijalarni egallab kelmoqda.

4.3. Yashil energetikaga o‘tish sustlashish kataligini ko’rishimiz mumkin.

Low-carbon energy ulushi – 116-o‘rin

Energiya samaradorligi – 112-o‘rin

Bu ishlab chiqarish sektoridagi texnologik eskirish bilan bog‘liq.

4.4. Venchur kapital bozori zaif

VC investitsiyalar qiymati 2023 yilda –93.9% ga pasaygan.

Reytingda 85–90 o‘rinlarda

Bu startaplar uchun moliyaviy imkoniyatlar cheklanganligini ko‘rsatadi.

4.5. Kreativ iqtisodiyot sekin rivojlanmoqda

Creative outputs – 103-o‘rin

Kreativ xizmatlar eksporti – 91-o‘rin

Raqamli kontent, dizayn, media sohalari yetarlicha qo‘llab-quvvatlanmayapti.

5. Yechimlar va tavsiyalar:

GII metodologiyasi hamda O‘zbekistonning mavjud imkoniyatlarini inobatga olgan holda quyidagi yechimlar taklif etiladi:

5.1. Ilmiy tadqiqotlar salohiyatini kuchaytirish.

R&D xarajatlarini bosqichma-bosqich 1% YAIMga yetkazish

Ilmiy maqolalarni rag‘batlantirish dasturlarini joriy etishda universitetlar va ilmiy markazlarda grantlar tizimini kengaytirish

5.2. Venchur kapital ekotizimini rivojlantirish

Startaplar uchun soliq imtiyozlar

Xususiy venchur fondlar uchun qo‘shimcha kafolat mexanizmlari

IT Park, texnoparklar va innovatsion markazlar orqali investorlarni jalb qilish

5.3. Yashil energetika siyosatini kuchaytirish. Quyosh va shamol energetikasi loyihalariga sarmoya jalb qilish. Energiya samaradorligi bo‘yicha xalqaro standartlarni joriy qilish kam uglerodli iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini jadallashtirish

5.4. Kreativ iqtisodiyot va raqamli sanoatni qo‘llab-quvvatlash

Media, kino, dizayn va IT-kreativ xizmatlar uchun eksport grantlari,mobil ilovalar ishlab chiqarishni rag‘batlantirish.Raqamli kontent eksporti bo‘yicha klasterlar tashkil etish

5.5. Ta’lim sifati va oliy ta’lim reytinglarini oshirish

QS reytingi talablari asosida universitetlarni modernizatsiya qilish

Xalqaro professorlar, xorijiy universitetlar filiallarini jalb qilish

STEM yo‘nalishlarda zamonaviy laboratoriyalar yaratish.

Xulosa. O‘zbekistonning Global Innovation Indexdagi reytingi so‘nggi yillarda sezilarli yaxshilangan bo‘lib, mamlakatning institutlar, raqamli infratuzilma, biznes muhiti, mehnat unumdorligi va STEM ta’limi bo‘yicha kuchli tomonlari mavjud. Biroq ilmiy faoliyat, R&D sarmoyalari, yashil energetika, venchur kapital bozori va kreativ iqtisodiyot kabi yo‘nalishlarda hal etilishi lozim bo‘lgan jiddiy muammolar mavjud. Mazkur yo‘nalishlarda tizimli islohotlar amalga oshirilsa, O‘zbekiston yaqin yillarda GII reytingida yanada yuqori pog‘onalarga chiqish imkoniyatiga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. World Intellectual Property Organization (WIPO). Global Innovation Index 2024: Uzbekistan Country Profile. WIPO, Geneva, 2024.
2. World Intellectual Property Organization (WIPO). WIPO Statistical Country Profiles – Uzbekistan. Available at: WIPO statistics database.
3. World Economic Forum (WEF). Executive Opinion Survey (EOS), 2023. Institutsional indikatorlar bo‘yicha GII uchun foydalanilgan manba. (GII 2024 hisobotida qayd etilgan).
4. UNESCO Institute for Statistics. Education Indicators and R&D Statistics (2022–2023). Ta’lim va ilmiy tadqiqotlar bo‘yicha GII indikatorlari. (GII 2024 faylida manba sifatida keltirilgan).

5. Saitov S. O 'zbekistonning butun jahon savdo tashkilotiga a'zo bo 'lishining iqtisodiy ahamiyati //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 337-344.
6. Xaydarov B. Ta'lim tizimida budjet mablag 'larining maqsadli sarflanishi nazorati //YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT. – 2024. – T. 2. – №. 12.
7. Saitov S., Tuychieva N. Main factors affecting economic growth in the country and their dynamics //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 53-64.
8. Xaydarov B. IQTISODIYOTNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH, UNING MAQSADI VA VAZIFALARI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 326-336.
9. Saitov S. AVTOMOBIL TRANSPORT KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING YO'LLARI VA USULLARI: https://doi. org/10.5281/zenodo. 14513570 //International scientific and practical conference. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 90-94.
10. Хайдаров Б., Туйчиева Н. Инновационные методы обучения информатике и образовательной робототехнике //Информатика и инженерные технологии. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 200-204.
11. Tuychieva N., Saitov S. Bank resources in the modernization of the economy //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 41-52.
12. Xaydarov B. RIVOJLANGAN DAVLATLARDA ICHKI AUDIT VA UNI IQTISODIYOTIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 3. – C. 87-97.
13. Saitov S., Karimqulova O. O 'ZBEKISTON RAQAMLI IQTISODIYOTIDA BANKLARNING ROLI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 132-138.
14. Khaydarov B., Tuychieva N. INNOVATIVE TEACHING METHODS FOR COMPUTER SCIENCE AND EDUCATIONAL ROBOTICS //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 2. – C. 14-19.
15. Saitov S., To'rabekov O. O 'ZBEKISTONNING JAHON BOZORIGA KIRIB BORISHDAGI MUAMMOLARI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 238-245.
16. Kamolov D. ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: EXPLORING THE MORAL AND SOCIAL IMPLICATIONS OF AI IN CONTEMPORARY SOCIETY //SGS-Engineering & Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 02.
17. Khudoyarov R., Kamolov D., Azamatov B. Economic growth, business circulation and economic development //Science technology&Digital finance. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 21-24.
18. Kamolov , D. (2025). VIRTUAL TURIZM (VR) XIZMATLARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI. Scientific Practical Conference, 1(1), 372-374. https://d-pressa.com/index.php/spc/article/view/264